

ПРОФЕСИОНАЛНАТА ЕТИКА НА НАСТАВНИКОТ

Абстракт- Новата филозофија на живеење и работење бара поголема издржливост, флексибилност, оригиналност, креативност, амбициозност, емоционална интелигенција за живот и работа во демократско и мултикултурално општество. Во овој период на динамични промени професијата наставник доживува силна трансформација. Досегашното традиционално училиште негуваше стил на осамена, изолирана, преоптоварена професија без доволно време и желба за кооперативност, тимска работа, професионално усовршување. Долго време професијата наставник се сметала за осамена професија.

Професионалната изолација на наставникот создава отпор кон промените и доведува до професионална алиенираност која најчесто се граничи со нељубезност, некооперативност, недостаток на знаења...

Модерните трендови во образованието бараат промени во наставничката подготовка, наставничките способности и вештини, наставничките компетенции, наставничкото однесување. Многу важно поле на промени во наставниот профил се: промовирање на нови резултати од професионалното усовршување, промени во верувањата и вредностите, вклучување и донесување на нови стратегии, вештини на подучување, прифаќање на нови знаења, промени во организацијата и структурата на училиницата, вклучување во интерперсонална комуникација.

Наставникот во квалитетното училиште не е само презентер на знаења и информации, тој е дијагностичар и стимулатор на личните, социјалните, когнитивните, емоционалните способности, вештини, вредности на учениците, што овозможува континуиран напредок на учењето. Отворената соработка, интерактивното влијание, професионализмот, емоционалната интелигенција се интегрираат како моќна комбинација во личноста на наставникот како педагошки водач.

Токму оттаму и го поставуваме прашањето дали овие професионални етички парадигми се доволни за јакнење на професионалната етика на наставникот, што се треба да се направи во насока на подобрување на работата во училиницата, кои се предлозите и сугестиите на наставниците и родителите за подобрување на работата на наставникот.

Целта на овој труд е да се истакнат општо прифатливите способности и компетенции кои всушност претставуваат серија од професионални, етички, човечки квалитети што се интегрираат во професијата наставник.

Во овој труд ќе се обидеме да одговориме на овие и други прашања околу суштинските карактеристики на наставникот како модел на етичко однесување во наставниот процес и ќе ги презентираме резултатите од истражувањето за наставничката оспособеност и компетенции.

Клучни зборови: наставник, традиционално училиште, квалитетно училиште, промени, професионална етика

“Училиштето вреди толку колку што вреди наставникот, затоа важен дел на секоја училишна реформа е зголемување на образованието на наставникот”

Distervag

Започнатиот процес на промени во образованието е насочен кон постигнување на поголема ефективност и квалитетност на наставниот процес. Во фокусот на сите овие

новини се афирмира наставникот како носител, координатор и реализатор на процесот на учење. Во овој период на динамични промени професијата наставник се соочува со суштинска преобразба. Професијата наставник во педагошката литература се дефинира многу широко. Под поимот наставник, дидаскалос (грч. didasko поучувам), едукација (лат. educatio, educere, воспитување, образование, водење) подразбира професионална личност која стручно - педагошки воспитува, образува, води во наставниот процес.

Традиционалното училиште својата концепција и организација на наставниот процес повеќе векови ја темели на педагогијата на W.Ratke, J.F.Herbart, J.A.Komenski на што и се упатуваат многубројни забелешки, критики.

Меѓу бројните забелешки насочени на досегашната поставеност на дидактичко-методичката структура на традиционалната настава се издвојуваат и оние кои се однесуваат на професионалните вредности и верувања на наставникот како традиционален наставник. Според досегашниот синтетички опис на приоритетите во организацијата на наставата, наставникот беше насочен на активности кои доведуваа до:

- Недостаток на самоиницијатива и капацитет за прифаќање на промени во знаењата, стилот на предавање, начинот на учење (наставникот е доминантен извор на знаења);
- Градење на просечна, стереотипна, конвенционална, патријархална социо-емоционална клима во училницата
- Негување стил на работа во кој доминира наставникот со своите активности кои често се на маргините на изолираност, неколаборативност, недемократичност во комуникацијата со непосредната средина;
- Ниски очекувања од учениците и ниска мотивираност од наставниците во процесот на учење, занемарување на индивидуалните потреби, способности, интереси на учениците, афирмирање на педагошкиот просек во наставата;
- Отсуство на придонес на поголема ефективност и квалитет во наставата;
- Отсуство на професионален развој;
- Недефинирани модели на стручно-перманентно усовршување;
- Ниско ниво на интеракција и комуникација со членовите на стручните тела и органи во училиштето;
- Непостоење на меѓусебна доверба, отсуство на тимска работа;
- Криза на професионалните вредности поради недоволната општествено-материјална стимулација на наставникот;
- Немоќ да се одговори на интересите, потребите на учениците и родителите;

Проблемот за квалитетното училиште посебно се актуелизира последните години. Емпириските истражувања спроведени во 90-години од 20-век во Англо-американските земји за квалитетното училиште, посебно оние кои беа насочени кон тоа како да се подобри работата на училиштата, дадоа посебен придонес за развојот на современата концепција за улогата на наставникот во наставниот процес.

Концепциска поставеност на новото училиште доведува до значително видеоизменување на улогата и позицијата на наставникот. Имено, наставниците во квалитетното училиште се ставаат пред посложени и посуптилни проблеми и задачи што доведува до надминување на несигурноста, изолацијата и некооперативноста. Наставникот добива нова професионална улога, улога на современ наставник кој ќе се залага, мотивира, стимулира и превзема одговорност за подобрување на процесот на учење и подобрување на работата на училиштето. Наставникот во квалитетното училиште не е само пренесувач на знаења и информации или само експерт од својата област тој е водач, дијагностичар, координатор, реализатор на процесот на учење, стимулатор на квалитетно учење и подучување, планер, програмер на наставниот процес, духовен и морален советник, модел на етичко однесување.

Кои барања се поставени пред наставникот во квалитетното училиште?

Со реконцептуализацијата на традиционалната улога, наставникот се поставува пред посложени, одговорни барања пред учениците, родителите, директорот, општествената средина. Од наставникот се бара:

1. **да поседува високи човечки квалитети:** висок степен на iq и eq (класична и емоционална интелигенција), општествени способности, емпатија, самоконтрола, моќ на расудување, вербални способности, способност за интерперсонално влијание врз однесувањето, ставовите, мислењето, поведенијата на учениците;
2. **педагошки квалитети:** да биде педагошки водач, да го овозможи процесот на учење, да обезбеди квалитетно учење и подучување, да биде советник, да дава пример, да не е пристрасен, да биде праведен, постојан;
3. **стручни квалитети:** да биде експерт од својата област, да има предизвик во предавањето, да има висок степен на вербална, писмена, информатичка писменост; демонстрација на стратегии, модели на учење и подучување, да посветува внимание на својот професионален развој, да ги структурира семинарите, изведба на идеите од семинарите во училницата, способност за оптимално искористување на емоционалните и духовните ресурси во училницата; насоченост на перманентно-стручно усовршување; создавање клима на големи очекувања во училницата; мотивираност за тимска работа; способност за кооперативно-партиципативни односи; следење на динамиката на процесот на учење во училницата; како висок степен на досигната професионална етика;

Како што можеме да забележиме модерните трендови во образованието бараат промени во наставничката подготовка, наставничките способности и вештини, наставничките компетенции, наставничкото однесување, промени во неговиот етички кодекс кој подразбира промени во моралните ставови кои човекот ги има кон својата работа и посебните задачи и должности кон својата професија.

Наставникот како професионалец има своја професионална етика која ја сочинуваат збир на правила за однесување во неговата професија. Постојат пишувани (формални-Хипократови), пропишани со соодветни законски акти и непишувани (неформални) правила на однесување на наставникот, неопходни за успешно реализирање на бројните активности-наставни, воннаставни, колегијални...

Како основни елементи на професионалната етика на наставникот се истакнуваат а) општите морални норми на наставничката професија; б) правила за однесување кон учениците, недискриминативен приод, постоење на алтруизам; в) правила за однесување кон колегите (ширење на знаења, еднаквост, меѓусебна поддршка).

1. Општите морални норми на наставничката професија-познавање на професионалните норми и должности, потполно посветување на сопствената професија, поседување на висок степен на професионални компетенции;
2. Правилата за однесување кон учениците се однесуваат на: водење на сметка за здравјето (физичко и духовно) на ученикот; заштита од сите опасности по неговото здравје; акцентот да го постави на грижата за интелектуалниот развој и за формирање на работни навики на своите ученици; да придонесе за морален развој на сопствените ученици (почит и љубов кон татковината, толерантност, чувство на одговорност, демократско мислење, уредност, учтивост, точност, подготвеност за помош, уважување на човечкото достоинство) ; да се мисли на духовното добро на своите ученици-наставникот да ги почитува религиските уверувања на учениците и нивните родители и сл.
3. правила за однесување кон колегите: почит кон себеси и другите околу себе, тимска работа, колегијалност, емпатиски чувства, отворена соработка.

Наставникот во квалитетното училиште не е само презентер на знаења и информации, тој е дијагностичар и стимулатор на личните, социјалните, когнитивните, емоционалните способности, вештини, вредности на учениците што овозможува

континуиран напредок на учењето. Отворената соработка, интерактивното влијание, професионализмот, емоционалната интелигенција се интегрираат како моќна комбинација во личноста на наставникот како педагошки водач.

Новата филозофија на живеење и работење се интегрира во основната функција на квалитетното училиште каде што се бара да им се помогне на младите луѓе да се подготват за поголема флексибилност, креативност, издржливост, демократичност, оригиналност, подготвеност за живот и работа во демократско и мултикултурално општество. Основна и заедничка обврска и должност на сите субјекти вклучени во наставниот процес во зависност од нивната улога е со истрајност и меѓусебна соработка да партиципираат и влијаат на подобрување на работата на наставниот процес.

Ефективноста во училницата се изразува со тоа што се учи и начинот како учат учениците. Организирајќи го процесот на учење во училницата, наставникот со своите способности и вештини треба да им помогне на учениците да научат како да учат, како да добиваат знаења, информации, да им даде можности да ги применат знаењата и новите искуства во реалноста, да им помогне во начинот на размислување, во начинот на презентација, учениците ќе се поттикнуваат на дискусии, дебати, повеќе ќе ги стимулираат иницијативите на учениците за зборување, истражување, самостојна работа. Улогата на наставникот се состои во тоа да ги охрабрува, мотивира, стимулира, да им помогне на учениците да развиваат вештини како и да ја поттикнува самодовербата и самопочита.

Дали овие професионални етички парадигми се доволни за јакнење на професионалната етика на наставникот?

Токму во врска со оваа проблематика го спроведовме и следното мало, микро истражување со цел да ја видиме состојбата на терен, т.е. да испитаме и да промовираме дискусија со испитаниците и врз основа на добиените податоци за нивните погледи, ставови, размислувања да дефинираме еден концепт за професионалната етика на наставникот во процесот на учење, насочена на подобрување на работата на училиштето.

Истражувањето се реализираше во Р. Македонија, поточно во пет општини Штип, Битола, Скопје, Прилеп, Демир Хисар со оглед на можностите на истражувачот и соработката со соодветните институции од овој дел од Македонија. Примерокот беше намерен, т.е. беа вклучени наставници, родители од неколку училишта од горенаведените општини.

Разговорот со интервјуираните наставници и родители беше претходно договорен, што значи беа запознати со неговата цел и темите околу кои истиот се одвиваше. Разговорите, кои се реализираа во посебни простории се одвиваа слободно, а за поткрепа се користеше диктафон. На овој начин дојдовме до поблиски податоци за нивните ставови за промените во училиштата, задачите на наставниците, посакуваните карактеристики на наставникот, размислувањата на испитаниците за тоа каков е и како може да се подобри квалитетот на процесот на учење.

Интервјуто со испитаниците започнуваше со некои општи податоци за нив како на пример, колкаво е нивното работно искуство, какво иницијално образование завршиле, дали им биле потребни дополнителни обуки и семинари за да можат полесно да се вклопат во колективот и со успех да ја извршуваат работата и сл.

Врз основа на добиените податоци констатиравме дека станува збор за наставен кадар со повеќегодишно работно искуство просечно 14,5 години, со завршен Педагошки факултет-одделенска насока, партиципирани на повеќе обуки и семинари организирани од страна на МОН, БРО, како и од невладиниот сектор, обуки во кои се стекнале со знаења, умеења и вештини од различни области: животни вештини, граѓанско образование, стратегии и техники на учење и поучување, разрешување на дилемите и проблеми околу оценувањето на учениците-водење на ученички портфолија и сл.

Во понатамошниот тек на интервјуто преминавме кон прашања поврзани со нивните ставови и мислења за промените, улогата и очекувањата од наставникот во современото училиште.

Одговорите на испитаниците ги подредивме во неколку категории.

Во првата категорија се презентирани одговорите на испитаниците во врска со ставот на родителите, наставниците во врска со промените на макро и микро ниво кои се случуваат во училиштето.

Г.Б.(родител) Мислам дека е потребно ние родителите да бидеме повеќе информирани од самото училиште за она што се случува токму во самата училница. Јас сум дипломиран правник и самата сметам дека имам желба и време да се вклучам во животот на училиштето на моето девојче како родител што може да помогне, истовремено ќе имам конкретни сознанија за природата на промените..

С.Ј. (родител) Потребни ни се повеќе информации за промените кои се случуваат на макро и микро ниво во училиштето. Познато ни е дека е нарушен моралниот систем на вредности кај младата генерација, што неминовно се случува во овие услови на децентрализација, глобализација... Сметам дека ние како родители, па и наставниците и сите субјекти од заедницата, училиштето, треба заеднички да работиме посебно на подигањето на вредносниот систем кај учениците. Семејното воспитување особено на планот на моралниот развој на единката, е првата алка од синџирот на која се надоврзуваат сите останати облици на воспитување, но сите треба да значат надградување на вредносниот систем на младата генерација.

С.Т (наставник): Мојот став кон промените? Можеби мојот ентузијазам и желбата за понатамошна моја професионална надградба влијае врз формирањето на позитивен став кон промените. Секако ќе ги прифаќам само оние промени што сметам дека се позитивни и влијаат позитивно врз процесот на учење. Предавам во две училишта и често сум опкружен со многубројни промени на што многу наставници не гледаат благонаклонето и треба да се селектираат само оние кои вистински се насочени на подобрување на нашата работа.

Втората категорија на одговори се однесуваше на ставот на родителите во врска со очекувањата кои ги имаат истите од наставниците.

Е.П. (родител) Моите очекувања од наставникот се насочени кон професионалниот и моралниот аспект од работењето. Наставникот мора да има јасна визија за својата работа, да ги открива и развива талентите на своите ученици, да ги охрабрува, мотивира способностите, интересите на учениците, да гради атмосфера на почит, доверба, да постои поврзаност со учениците, да ги планира и користи современи методи, средства, форми на работа, да се грижи за дисциплината во одделението, постојано да е со учениците во училницата. Тој мора да биде човек со високи морални, професионални квалитети.

В.И.(родител) Јас сметам дека наставникот треба да им е пример на своите ученици. Да биде праведен, чесен, расположен, да гради клима во училницата во која ќе се почитуваат индивидуалните разлики на учениците, ќе ги насочува како да учат, ќе ги поттикнува на добар успех. Наставникот мора да соработува со родителите, тимски да работи со наставниците од одделенскиот актив.

Третата категорија на одговори се однесуваше на ставовите на наставниците во врска со улогата, задачите и барањата кои ним им се поставени, а се во согласност со современите трендови во развојот на образованието:

- Потребни се промени но не се што е промена некритички да се вгради во образованието. Потребно е селективно да бидат организирани;

- Дисеминацијата на сознанијата од семинарите да биде исклучиво од наставници кои се експерти од дадената област;

- Наставникот има важна и одговорна улога во процесот на учење, тој мора да им биде пример на своите ученици;

- Наставникот мора да поседува високи професионално етички квалитети;

- Наставникот го организира процесот на учење така што ќе придонесува за подобрување на работата во училницата ;
- Тимската работа да има приоритет во работењето;
- Наставникот да е тој кој треба да ја поттикнува соработката со семејствата, комуникацијата со непосредната средина;
- Да ги стимулира интелектуалните, социјалните, моралните, личните способности, интереси на учениците ;
- Да применува нови модели и стратегии за ефективна работа.

М.В.(наставник во): Секојдневно пред мене е прашањето: Која е мојата улога во работата со ученици, како да постапувам ? Дали правилно постапувам, дали моите знаења, сознанија, се доволни за да можам успешно со нив да работам?, Како работам со моите деца? Одговорот си го пронаоѓам самостојно: - ги почитувам сите ученици од одделението, сите за мене се мои деца, - ги уважувам нивните индивидуални интереси, ги поттикнувам на проширување на нивните знаења им организирам посложени активности, користам разновиден материјал, го охрабрувам и поттикнувам нивното креативно и продуктивно мислење, не очекувам од нив секогаш да знаат се, не ги преоптоварувам со непотребни активности, не допуштам празнини во нивното знаење и однесување; За сите подготвувам портфолио во кое ги чувам нивните индивидуални трудови. Но она што мене, а верувам дека и на другите наставници кои работат со ученици ни недостасува, е перманентна обука од аспект на актуелните промени во процесот на учење, организирање на ефективни работилници и семинари за т.н. емоционална писменост за која денес многу се говори а за која сме прочитале или слушнале на одредени семинари и обуки, а која се однесува на нови вештини и способности за управување со трансакциите кои предизвикуваат емоции со кои располага наставникот во постигнување на в.о. цели, способност за прилагодено однесување во некои за нас неприфатливи ситуации со употреба на саморегулаторни стратегии... Сметам дека таквата емоционална писменост би ми помогнала во донесување на соодветни одлуки, во креативното решавање на проблеми и воспоставување на добри односи со другите.

Во четвртата категорија ги вградивме одговорите на прашањата кои се однесуваат на секојдневните наставни активности на наставниците, нивниот однос кон работата, работата во паралелката, интеракцијата, комуникацијата на микро ниво и соработката со колегите.

Сите наставници се согласни дека работата со ученици бара нивно посебно вложување, грижа за нивното здравје, нивна заштита, дополнителни активности.

Г.А.: (наставник) Работата со учениците бара посебен индивидуален приод. Правото на секое дете да се образува и воспитува во согласност со неговите потенцијали е неприкосновено. Оттаму, и се обидувам да им помогнам онолку колку што можам. Им ја пружам сета помош и поддршка. Потребно ми е посебно да се подготвувам, да изработувам посебни задачи, да предвидувам активности, повеќе да читам и јас и да барам дополнителни извори на сознанија од најразлични области. Во таа насока и работам на создавањето на позитивна клима во рамки на одделението, внимание посветувам и на нивната социјализација, на јакнење на љубовта, почитта и другарството помеѓу учениците.

- Наставниците применуваат често диференциран приод во работата посебно со надарените и талентирани ученици, изработувајќи самостојно индивидуални флексибилни програми за работа насочени на развивање на креативноста или пак истите ги сработуваат во соработка со колегите, стручните соработници (психологот, педагогот, социологот, дефектологот) и истите овозможуваат напредување со различна брзина и низ различни содржини.

- Во работата со учениците наставниците користат најразновидни методи и форми на работа, ги користат сите современи техники и стратегии на учење и поучување, посебно стратегијата на критичко размислување и стратегијата за решавање на

проблеми кои ги имаат научно со посетата на семинари, најразновидни обуки и со читање на стручна литература.

- Во своето работење најчесто тимски работат. Меѓутоа истакнуваат дека често се соочуваат и со одредени проблеми од аспект на соработката со родителите, наставниците, стручните служби, директорите. Премногу се оптоварени со неселектирани, неефективни семинари, превисок фонд на часови, недоволна општествено-материјална стимулација, променлив менталитет на раководниот кадар, недостаток на знаења на обучувачите во процесот на дисиминација, недостаток на нагледни средства и сл.

Петтата категорија ги содржеше одговорите поврзани со соработката на реализација наставник-семејство.

- Соработката со семејствата се одвива на завидно ниво.

А.Г.: (наставник) За разлика од поранешната традиционална поставеност на училиштето во поглед на релацијата со семејство, денес ситуацијата е малку поинаква. Постојано комуницираме со родителите, реализираме најразлични облици на соработка, реализираме посети на семејствата... Настојваме да ги вклучиме родителите во работата на одделението.

Некои од нив организираат посебни работилници, ангажирајќи родители на ученици од одделението- стручни и научни работници, како предавачи од оваа област во насока на подобрување на процесот на учење. Заеднички се донесуваат одлуки во врска со животот и работата во училиштето. Посебно внимание се обраќа на формирањето на работни навики и работна дисциплина на учениците која треба да се негува и во училиштето и во родителскиот дом.

Шестата категорија се однесуваше на мислењата на наставниците во врска со прашањето за нивната професионална етичност

М.М. (наставник) Знаеме дека секој човек знае и треба да ја прави разликата помеѓу тоа што е добро, што е лошо, што може, што треба, што не треба да прави, за да може успешен, да дејствува и да си го унапреди сопствениот живот а, со тоа и животот и на другите луѓе околу него.. Посебно е значајно за нас наставниците кои треба да им бидеме, пример, модел на младите луѓе и да ги едуцираме во согласност со она што значи етички кодекс, етичко однесување., почитување на себеси, почитување на другите околу нас.

А.В. (наставник) Сметам дека професионалната етика претставува надградба на личната етика, бидејќи професионалниот и личниот идентитет претставуваат дел од една целина. Истите, својата база ја имаат во семејството и се надградуваат понатаму низ сите нивои на образование.

Г.А. (наставник) Професионалната етика за мене го опфаќа почитувањето на општите норми вградени во одредени законски акти-Закон за образование, правилници, кодекси на однесување во училиштето и сл., личната етика како и способноста на наставникот за воспоставување на професионален дијалог како со учениците така и со сите преостанати субјекти чија цел е што подобра едукација на учениците и подобрување на работата на училиштето. Ние сме тие кои треба да го подготвиме поединецот за идната улога на конструктор на граѓанската кохезија. Настојваме успешно да го правиме сето тоа низ нашите редовни активности-наставни, воннаставни, соработката со локалната заедница, семејството. Најважен е личниот пример како и едукацијата за етичноста која и те како ни е потребна и неопходна.

Седмата категорија се однесуваше на напредозите и сугестиите на наставниците, родителите поврзани со професионалната етика на наставникот.

- Што се однесува до нивните предлози и сугестии истите се однесуваат на проширување на постојните капацитети во рамки на училиштето и негова подобра опременост; на соработката со колегите-само тимската работа има перспектива; унапредување на соработката со семејствата; потреба од постојана едукација од оваа област- ефективни и подолготрајни семинари, предавања на еминентни стручни лица;

конференции; групна динамика; акциони истражувања за етичноста, размислување за етички кодекси на ниво на училиница, училиште, заедница, симулации и сл; во текот на иницијалното образование воведување на посебен предмет кој ќе се однесува на професионалната етика на наставникот; изготвување на прирачници за работа; развивање на нови модели и стратегии за работа со децата со посебни образовни потреби, надарени и талентирани деца; соработка со локалните власти.

Заклучок

Анализата на теоретските расправи за овој проблем и емпириските податоци до кои дојдовме како резултат на користење на техниката интервјуирање не водат до следните заклучоци:

- Прашањата што ги поставивме на почеток, во воведниот дел, како и со испитувањето најдоа одговори како во теоретските расправи, така и во резултатите од спроведеното истражување:

- Заклучоците од истражувањето не треба да се прифатат категорично бидејќи се однесуваат на конкретен примерок и во конкретно одредено време. Тоа значи дека истите треба да се прифатат за пронаоѓање на патишта и начини за подобрување на процесот на учење односно подобрување на работата на училиштето. Наставниците од основните училишта имаат постојана потреба од професионално усовршување неопходни за успешна реализација на наставниот процес.

- Постојан развој на образовниот кадар „метаниа“-промена на мислата, на наставниот кадар-само едуциран, образован кадар може да придонесе за сопствениот и развојот на човековиот свет, да ги подготви младите луѓе да се соочат со предизвиците и проблемите кои му се навестуваат на човештвото;

- Идентификување и имплементирање на стратегии за ефективна обука на наставниот кадар;

Литература:

1. Beyer, L. (1997). The moral contours of teacher education. *Journal of Teacher Education*, 48, 4, pp. 245-254.
2. Conrad, G. (2006). Teacher ethics as a research problem: syntheses achieved and new issues. *Teachers and Teaching: theory and practice*, 12, 3, pp. 365-385.
3. Hansen, D. T. (2001). Teaching as a moral activity. In V. Richardson, *Handbook of Research on Teaching*. Washington: American Educational Research Association, pp. 826-857.
4. Howard, R. W. (2005). Preparing moral educators in an era of standards-based reform. *Teacher Education Quarterly* (fall), pp. 43-58.
5. Williams, M.; Lunenburg, M. & Korthagen, F. (2005). Values in education: a challenge for teacher's educators. *Teaching and Teacher Education*, 21, pp. 205-217.
6. Woods, P.; Jeffrey, B.; Truman, G. & Boyle, M. (1997). *Restructuring schools, reconstructing teachers*. Buckingham: Open University Press.

